

Utdrag fra § 112-rapporten.

-I sum innebærer dette at myndighetene ikke har iverksatt alle de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre de grunnsetninger som fremgår av § 112. Borgerne er ikke gitt slike rettigheter som er angitt i bestemmelsens første og annet ledd. På denne bakgrunn konkluderes det med at det er et betydelig rom for å påberope seg § 112 som selvstendig rettsgrunnlag i saker som dreier seg om oppdrettsnæringens virkninger for villaksen.

-Det er et betydelig rom for å anvende § 112 som selvstendig rettsgrunnlag i saker som dreier seg om oppdrettsnæringens virkninger for villaksen, særlig ved vedtak om ny eller utvidet adgang til oppdrettsvirksomhet og ved myndighetenes unnlattelse av å gripe inn overfor eksisterende oppdrettsvirksomhet som truer villaksbestander.

-Dermed er Grunnloven § 112 et helt sentralt rettsgrunnlag for de som vil søke å ivareta villaksens produksjonsevne og mangfold dersom myndighetenes vedtak eller mangel på sådanne medfører trusler mot villaksen

- Også ved *enkeltvedtak* skal myndighetene ta hensyn til forvaltnings-målene i naturmangfoldloven (nml) § 5. I tillegg er det utvilsomt at prinsippene i §§ 8-12 skal legges til grunn og at den vurdering som er gjort skal fremgå av ved-takene (§ 7).

- Departementet synes altså å indikere at andre mål i lovgivningen, i vårt tilfelle målene under akvakulturloven (akl) om å fremme akvakulturnæringens lønnsomhet og konkurransekraft innenfor rammene av en bærekraftig utvikling og å bidra til verdiskaping på kysten (akl § 1), veier like mye som hensynet til den truede villaksbestanden, og at myndighetene står relativt fritt til å prioritere de sistnevnte hensynene. Jeg vil mene at en slik tolkning av nml § 5 ikke vil være holdbar under akl. Etter min oppfatning medfører nml § 5 at kravet under akl § 6 jfr § 10 om at etablering av oppdrettsanlegg må være miljømessig forsvarlig må tolkes slik at myndighetene ikke kan utstede en tillatelse som vil true en bestand av villaks.

- Samlet gir situasjonen med et komplekst og krevende regelverk, sterke økonomiske interesser, utsikt til stor økonomisk gevinst innen næringen og relativt beskjeden og muligens synkende rettshåndhevelse grunn til bekymring angående oppdrettsnæringens evne og vilje til å etterleve regelverket.

- I lys av at § 112 først og fremst er en rettighetsbestemmelse med mot-svarende plikter for offentlige myndigheter, må det være klart at endringen også innebærer et signal til domstolene om at bestemmelsen skal anvendes etter sin ordlyd i konkrete saker.

- Grunnloven fikk i 2015 en ny bestemmelse i § 89 som fastlegger hovedregelen om domstolenes anvendelse av Grunnloven: «I saker som reises for domstolene, har domstolene rett og plikt til å prøve om lover og andre beslutninger truffet av statens myndigheter strider mot Grunnloven.»

- Dermed er Grunnloven § 112 et helt sentralt rettsgrunnlag for de som vil søke å ivareta villaksens produksjonsevne og mangfold dersom myndighetenes vedtak eller mangel på sådanne medfører

trusler mot villaksen. Innenfor disse rammene må det antas at domstolenes prøvingsintensitet under § 112 snarere bør være høy enn middels, uavhengig av om saken angår økonomiske rettigheter.

- For at § 112 skal kunne fungere som rettighetsbestemmelse må det avgjøres hvem som er rettighetssubjekter og dermed eventuelt kan påberope seg bestemmelsen som rettsgrunnlag ved søksmål. De som har direkte økonomiske rettigheter knyttet til forekomsten av villaks, for eksempel grunneiere med fiskerettigheter, vil være slike rettighets-subjekter. Like åpenbart er det at organisasjoner som er etablert for å ivareta villaksens produksjonsevne og mangfold også er rettighets-subjekter. Dette er særlig viktig for ivaretagelsen av rettighetene til fremtidige generasjoner.

- Grunnloven § 112 kan aktualiseres som selvstendig rettsgrunnlag i tre litt forskjellige situasjoner:
☐ Dersom forholdene for villaksen blir slik at villaksens produksjonsevne står i fare for å bli sterkt redusert eller forsvinne,

☐ Dersom forholdene for villaksen blir slik at villaksens mangfold står i fare for å bli sterkt redusert eller forsvinne, og

☐ Dersom det er mistanke om at slike farer er i ferd med å oppstå, men det ikke er fremskaffet tilstrekkelig informasjon om graden av fare eller relevante årsakssammenhenger.

-Min vurdering er at målene og prinsippene i naturmangfoldloven (nml) kapittel II peker i retning av at man ikke kan legge til grunn en tolkning av § 112 som aksepterer usikkerhet av betydning om at villaksens produksjonsevne kan bevares i et langsiktig tidsperspektiv.

- På denne bakgrunn er mitt syn at det forvaltningssystem som skisseres i stortingsmeldingen ikke ser ut til å kunne avhjelpe eventuelle pågående krenkelser av rettighetene til bevaring av villaksens produksjonsevne og mangfold etter § 112. Jeg ser snarere en fare for ytterligere krenkelser av rettighetene etter § 112 dersom forvaltningssystemet skulle bli innført som foreslått.

- På denne bakgrunn vil det være rom for å anvende § 112 annet ledd som selvstendig rettsgrunnlag for påstander om at retten til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen er krenket. I lys av den relativt omfattende forskningen på villaksens status og trusselfaktorer, er det er nok særlig retten til kunnskap om virkningene av planlagte inngrep som kan tenkes å være krenket.

- Rapporten viser at regelverkene om oppdrett og villaks gir betydelige fullmakter til myndighetene og få motsvarende rettigheter for borgerne.

- På denne bakgrunn er det etter mitt skjønn et klart behov for å utrede om den reformen som er foreslått i stortingsmelding nr. 16 (2015–2016) vil oppfylle kravene i § 112 første ledd om ikke å true villaksens produksjonsevne og mangfold. Det vil også være grunn til å se nærmere på om stortingsmeldingen og behandlingen av den oppfyller borgernes rett til kunnskap etter § 112 annet ledd. Det vil særlig være aktuelt å bruke § 112 som rettsgrunnlag i forbindelse med vedtak om ny eller utvidet adgang til oppdrettsvirksomhet eller ved myndighetenes unnlattelse av å gripe inn overfor eksisterende oppdrettsvirksomhet der denne truer villaksbestander